

Ступко А.В., Ватченко О.Б.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Інвестиції відіграють провідну роль в економічному процесі країни, сприяють оновленню виробничих потужностей, впровадженню нових технологій. У результаті інвестування коштів в економіку збільшуються обсяги виробництва, розвиваються і рухаються вперед в економічному суперництві галузі та підприємства.

За оцінками незалежних аналітичних центрів, Дніпропетровщина впевнено входить в трійку найбільш інвестиційно привабливих та розвинених регіонів України. На 1 січня 2007р. загальний обсяг іноземних інвестицій, які вкладено в економіку Дніпропетровської області, у перерахунку на долари США склав 2341,8 млн.дол. (99,6%), з них прямих – 2331,9 млн.дол., портфельних – 9,9млн.дол. (0,4%). [7]

Дніпропетровська область посідає провідне місце серед регіонів України в сфері вкладення іноземних інвестицій. За даними держкомстату, у 2006 році частка Дніпропетровщини в загальнодержавному обсязі інвестицій становила 9,4%, і за обсягом капіталовкладень вона посіла третє місце (після м. Києва і Донецької області), а за темпами приросту – дев'яте.

У странах ринку малий бізнес швидше задовольняє потреби споживачів, створює нові робочі місця і т.і. Для розвитку малого бізнесу в Україні необхідний спрощений механізм залучення інвестицій.

Огляд останніх публікацій. Проблеми розвитку малого бізнесу розглядають провідні вчені Долгоруков Ю.[5], Редіна Н.[5], Піскунова О.[6] та інші.

Мета статті. Метою даного дослідження є аналіз виявлення тенденцій інвестиційних процесів в Дніпропетровській області та у малому бізнесі зокрема. Що дасть змогу запропонувати шляхи підвищення інвестиційної привабливості малого бізнесу.

Виклад основної частини дослідження. Враховуючи важливе значення іноземних інвестицій у розвитку економіки Дніпропетровщини та з метою подальшого удосконалення інвестиційної діяльності, управлінням зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності обласної державної адміністрації розроблено регіональну цільову Програму залучення іноземних інвестицій у Дніпропетровську область на 2004 – 2010рр. [3]

На виконання програми в регіоні проводиться постійна робота щодо залучення іноземного капіталу та реалізації нових проектів у всіх сферах господарства.

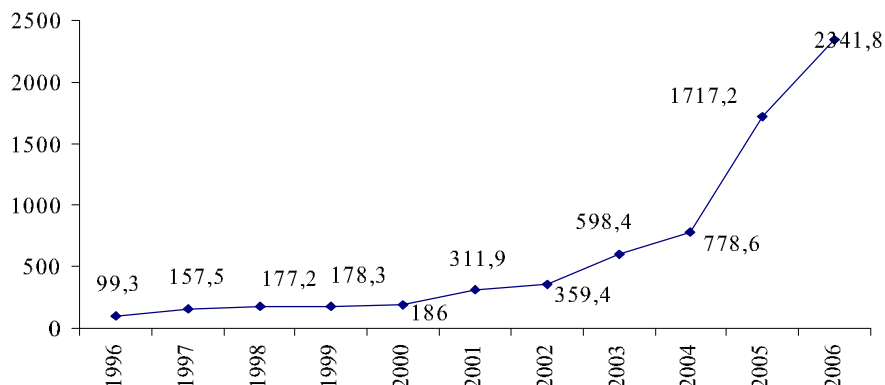
Слід зазначити, що активність потенційних інвесторів завжди значною мірою залежатиме від інвестиційної привабливості об'єктів, що вхожі до регіональної інвестиційної програми.

Загальний обсяг іноземних інвестицій, залучених в економіку області, постійно зростає (табл.1). У 2006 р. він становив 2341,8 млн. дол. США, з них прямих – 2331,9 млн. дол., портфельних – 9,9 млн. дол., або відповідно 99,6% та 0,4 % загального обсягу. [7]

Таблиця 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій у Дніпропетровську область (млн.доларів США, на кінець року)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Всього	99,3	158	177,2	178,3	186	311,9	359,4	598,4	778,6	1717,2	2341,8

Динаміка надходжень прямих іноземних інвестицій до Дніпропетровської області наведено на рис.1

Рис.1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій до Дніпропетровської області

За оцінками незалежних та авторитетних аналітичних центрів, резервами збільшення обсягів іноземного капіталу в економіку регіону є розширення міжнародного співробітництва та розвиток міжрегіональних економічних стосунків з країнами ЄС.

Кожна країна, регіон, область розширює зовнішні економічні зв'язки з усіма країнами, насамперед, з найбільш розвинутими, забезпечуючи при цьому їх ефективність для свого соціально-економічного розвитку.

В економіку Дніпропетровської області інвестували кошти майже всі країни ЄС (23 із 25) на суму 1981,8 млн.дол., що становило 85% прямих іноземних інвестицій області. Це свідчить про розширення міжнародного співробітництва області та швидкий розвиток міжрегіональних економічних стосунків.

Проаналізувавши інвестиційну діяльність за 2006 рік, треба відмітити, що пріоритетним напрямом інвестування в області залишаються галузі матеріального виробництва, а саме: промисловість – 47,20%, торгівля – 28,18%, сільське господарство, будівництво й інші галузі – 24,62% (табл.2).

Таблиця 2. Прямі інвестиції в область за видами економічної діяльності за 2006 рік

Галузі	Обсяг прямих інвестицій на 01.01.2007р.	
	тис.грн.	%
Промисловість	1100721,0	47,20
Торгівля	657281	28,18
Операції з нерухомим майном	438376	18,8
Сільське господарство	32119,7	1,38
Будівництво	14155,7	0,60
інше	89242,6	3,84
Разом	2331896,0	100,00

У промисловість вкладено 1100,7 млн. дол. (47,2% обсягу прямих інвестицій), з них в обробку промисловість – 957,6 млн. дол. (41,1%), добувну – 140,8 млн. дол. (6%). Серед підприємств обробної промисловості значні обсяги інвестицій залучено у підприємства металургії та оброблення металу – 753,8 млн. дол. (32,3% обсягу прямих інвестицій), хімічної та нафтохімічної промисловості – 66,2 млн. дол. (2,8%), з виробництва інших неметалевих мінеральних виробів – 62,2 млн. дол. (2,7%), машинобудування – 36,2 млн. дол. (1,6%), у підприємства харчової промисловості – 26,7 млн. дол. (1,1%). У підприємства оптової та роздрібно-торгівлі і посередництва в торгівлі інвестовано 657,3 млн.дол. (28,2%).

Малий бізнес здатний при мінімальному рівні державної підтримки створювати нові робочі місця, зменшуючи соціальну напругу в суспільстві, та забезпечувати досить вагому частку бюджетних надходжень у вигляді податків.

За кількістю малих підприємств Дніпропетровська область посідає третє місце в Україні (після м.Києва та Донецької області) та зосереджує в собі 6,7% підприємств малого бізнесу [2]. Кількість підприємств, які працюють у сфері малого бізнесу за останні десять років (1997–2006рр.) зросла більш, ніж удвічі, а протягом 2006р. – лише на 5,3%.

Розглядаючи структуру малих підприємств за основними видами економічної діяльності по Дніпропетровській області (табл.3) можемо відмітити, що в структурі малих підприємств за їх основним видом економічної діяльності, переважають підприємства торгівлі (40,3%), на другому місці – ті, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та надають послуги підприємцям (21,4%) і лише на третьому – промислові підприємства (12,5%).

Таблиця 3. Кількість малих підприємств за основними видами економічної діяльності по Дніпропетровській області у 2006р.

Види економічної діяльності	Кількість підприємств	%
Всього	20453	100
У тому числі за видами економічної діяльності		
сільське господарство, мисливство, лісове господарство	673	3,3
промисловість	2566	12,5
будівництво	2154	10,5
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	8235	40,3
діяльність готелів та ресторанів	419	2,1
діяльність транспорту та зв'язку	797	3,9
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	4386	21,4
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	583	2,9
інше	640	3,1

Територіальний розподіл малих підприємств характеризується широким діапазоном. Найбільша кількість розташована у м.Дніпропетровську (10945), а найменша, як і у попередні роки – в Юр'ївському районі (лише 16). На м.Дніпропетровськ припадає 53,5% від загальної кількості малих підприємств області, м.Кривий Ріг – 15,6%, м.Дніпродзержинськ – 6,5%.

Зростання кількості малих підприємств протягом 2006р. відбувалось в одинадцяти містах та тринадцяти районах області. Найбільше у містах Дніпродзержинськ – на 12,5%, Павлоград – на 10,5%, Дніпропетровськ – на 6,8%. Проте по області є території, же відбулось зниження зазначеного показника. Такими є мі-

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Такими є міста Жовті Води та Синельникове, а також дев'ять районів, серед яких найсуттєвіше – у Дніпропетровському (з 698 до 672 одиниць), Нікопольському (з 188 до 170) та Апостолівському (з 141 до 129 одиниць) районах.

Одним з показників розвитку малого підприємництва є кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення. Цей показник поступово зростає й у 2006р. склав 60 підприємств, що на 7,1% більше, ніж у попередньому році. З 1999 року цей показник зріс у 1,6 раза. В середньому по Україні на 10 тис. осіб припадає 66 підприємств.

Приросту інвестицій в основний капітал досягнуто у дев'яти містах та п'ятнадцяти районах області. Найбільш активно освоювались капіталовкладення майже по всіх містах, крім міст: Марганця, Першотравенська, Нікополя та Павлограда, де спостерігавлося зменшення інвестицій у порівнянні з попереднім роком на 80%, 69, 34,5, 17,3% відповідно.

Велика частка обсягу прямих іноземних інвестицій одержано приватними підприємствами. Серед них найбільший відсоток складає товариства з обмеженою відповідальністю – 73,5% від загальної кількості підприємств області (584 підприємства), закриті акціонерні товариства – 10,7% (85), та відкриті акціонерні товариства – 4% (32). [7]

Малими підприємствами, що розташовані у містах Дніпропетровської області, було здійснено інвестицій в основний капітал на суму 986 млн.грн., або 84,9% від загальної суми валових капітальних інвестицій малого бізнесу області. Малими підприємствами районів області було вкладено 175,8 млн.грн., або 15,1% загальної суми. [2]

Динаміка розвитку кількості малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення у 2002–2006рр. наведено на рис.2.

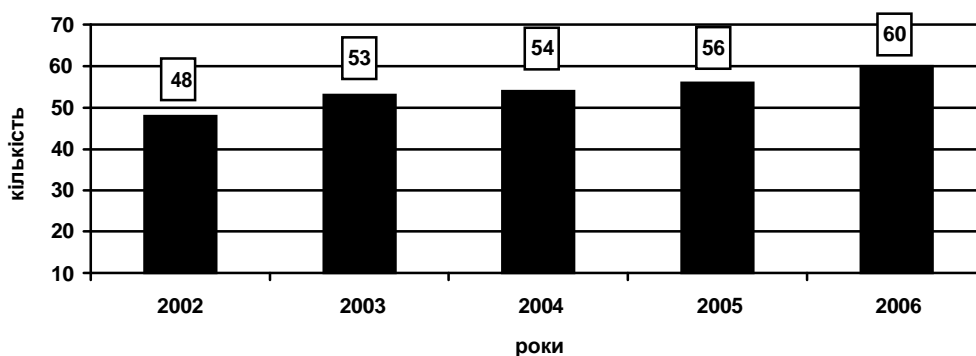

Рис.2. Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення у 2002–2006рр.

Протягом 2006р. на малих підприємствах області, було зайнято 121,4 тис. осіб, що на 2,6 тис. осіб, або на 2,1 % менше, ніж у 2005р. До складу цієї категорії працівників враховуються наймані та неоплачувані працівники (власники, засновники та члени їх сімей). Кількість найманих працівників у 2006р. скоротилася на 3,2% або на 3,7 тис.осіб, натомість кількість неоплачуваних працівників збільшилась на 14% або на 1,1 тис.осіб [3]. Всього на підприємствах малого бізнесу у 2006 році було зайнято 5,8% працездатного населення або 13,7% зайнятих працівників області.

Висновки:

1. Резервами збільшення обсягів іноземного капіталу в економіку регіону є розширення міжнародного співробітництва та розвиток міжрегіональних економічних стосунків з країнами ЄС. Приведення українського зовнішньоторгівельного режиму у відповідність до норм і правил СОТ підвищить довіру до регіону з боку міжнародних фінансових організацій, торговельних партнерів та іноземних інвесторів.

2. Поширений розвиток малого бізнесу призведе до збільшення робочих місць, зменшення соціальної напруги, формування доходів власників, працівників регіону, держави.

3. Впровадження державних програм, які повинні бути спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату і підвищення ефективності інвестування.

Джерела та література

1. Статистичний щорічник України за 2006 рік/ за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Державний комітет статистики, 2007р.
2. Територіальний аспект розвитку малих підприємств Дніпропетровської області у 2006 році: Держкомстат України. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Статистичний збірник, 2007. – с.136
3. Програма залучення іноземних інвестицій у Дніпропетровську область на 2004 – 2010р.: Рішення обласної Ради від 30 січня 2004р. №301– 13/XXIV.
4. Малое предпринимательство в промышленном регионе: Социально-экономическое развитие. Формы и

- методи регулювання. Механізми економічного росту / Ю.Долгоруков, Н. Редина, О.Кужман и др.: Монографія. – Днепропетровск: ДГФЄИ, 2004. – 352с.
5. Долгоруков Ю, Редина Н., Кужман О. Структура власності підприємств малого бізнесу та її вплив на регіональну економіку // Економіка України – №9. – 2006 – С.34–39.
  6. Піскунова О.В. Аналіз та оцінка фінансових ризиків діяльності малих підприємств // Фінанси України – №8. – 2007. – С. 119–129.
  7. Шпильва О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств Дніпропетровщини в умовах глобалізації світової економіки // Дніпровий кур'єр Дніпропетровська торгово-промислової палати – №2. – 2007. – С.16–19.

Тимченко М.С.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми. Протягом усього періоду незалежності України податкова система зазнавала змін у принципах та способах оподаткування. Перехід до якісно нових методів господарювання, інфляційні процеси та необхідність збільшення фінансування соціальних програм призвели до надмірного податкового навантаження платників. Тому при формуванні бюджетів не враховувалося економічне обґрунтування необхідності введення податків, нехтувалися принципи справедливості при виконанні платниками своїх податкових зобов'язань, що в кінцевому результаті призводило до проведення значної частини фінансових операцій „у тіні”.

В умовах переходу до ринкової економіки важливим завданням економічної політики держави є створення і забезпечення функціонування в країні ефективної податкової системи. Податкова політика є безпосереднім інструментом впливу на розвиток економіки, відтворення виробничих процесів, перерозподіл доходів у суспільстві та покращення добробуту населення. Подолання соціально-економічних труднощів становлення економіки ринкового типу в Україні з урахуванням комплексного розвитку її регіонів вимагає суттєвих змін у діючій податковій системі та приведення її у відповідність до вимог нинішнього етапу розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній економічній науці дослідженням стану податкової системи, ефективності податкової політики та проблемам їх реформування з метою удосконалення присвячені роботи багатьох науковців, таких, як Ю.О.Волкова, О.В.Отрошко, С.В.Онишко, О.М.Ковалюк, Л.П.Максимова. Але питання дослідження та аналіз принципів системи оподаткування, розвитку податкової політики з метою її спрямування на забезпечення економічного розвитку, підвищення добробуту населення та боротьба з тіньовим сектором економіки є актуальним питанням сьогодення.

Мета статті: дослідження головних принципів функціонування, розвитку та регулювання податкової системи в сучасних економічних умовах, обґрунтування основних напрямків розбудови інституту податкової політики на засадах економічної ефективності та стабільності.

Виклад основного матеріалу. Завдання державного регулювання економіки України на сучасному етапі полягає у прямому та опосередкованому коригуванні дії ринкового механізму, у формуванні стратегії, пріоритетів і основних завдань економічної політики та розробці засобів впливу на соціально-економічні процеси розвитку. Серед методів державного регулювання найвпливовішими в сучасних умовах є економічні методи, які дозволяють створити передумови для вибору таких рішень суб'єктами економіки, які б відповідали визначеним цілям економічної політики держави. При цьому найбільш широкого розповсюдження в економіках ринкового типу набули фінансові важелі. Серед цих важелів податки можна вважати основною ланкою, так як саме вони впливають на інші фінансові регулятори (державний бюджет, ціни, грошовий обіг, розмір фінансової допомоги суб'єктам економіки, державні позики тощо) та мають з ними тісний взаємозв'язок.

Під поняттям „податки” слід розуміти форму економічних відносин між державою та фізичними і юридичними особами щодо обов'язкових грошових внесків до бюджетів різних рівнів за законодавчо визначеними ставками та у встановлені терміни з передачею державі права власності на грошові внески з метою фінансового забезпечення виконання нею своїх функцій.

Визначення „податкової політики” у працях вітчизняних економістів трактується по-різному. Так, С.І.Юрій характеризує податкову політику як „діяльність держави у сферах запровадження, правового регулювання та організації справляння податків і податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів держави” [4,17]. У „Фінансовому словнику” А.П.Загороднього, Г.Л.Вознюка і Т.С.Смолженко визначається, що податкова політика – це „державна політика оподаткування юридичних і фізичних осіб. Її метою є формування державного бюджету за одночасного стимулювання ділової активності підприємств. Реалізується через систему податків, податкових ставок і податкових пільг” [1, 353]. Повнота та своєчасність сплати податкових платежів надає можливість державі та державним структурам стабільно існувати та забезпечувати прогресивний процес розвитку.

Ефективна податкова політика забезпечує не тільки формування доходів держави, але є важливим засобом регулювання економічних процесів, забезпечуючи спонукальний чи стримуючий (залежно від державних пріоритетів) вплив на відтворювальну структуру економіки й темпи науково-технічного розвитку, а також на регіональну і галузеву структуру виробництва, рівень життя населення тощо. Вплив податкової по-